

Приморске Новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА VI • БРОЈ 118. • 25. ЈАНУАР 1978.

ЦИЈЕНА 2 ДИНАРА

АКТУЕЛНО

ПОДУХВАТ ДЕЦЕНИЈЕ

◊ НОВИ СИСТЕМ КАНАЛИЗАЦИЈЕ, КОЈИ ЋЕ ОМОГУЋИТИ ДА БУДВАНСКЕ ПЛАЖЕ БУДУ КРИСТАЛНО ЧИСТЕ, ЗАВРШИЋЕ СЕ ДО АПРИЛА ОВЕ ГОДИНЕ — КАЖУ У КОМУНАЛНО-ЗАНАТСКОМ ПРЕДУЗЕЋУ У БУДВИ

Оне којима наредног јетра Будва и Бечићи буду указали гостопримство, дочекаће чист град. Фекалија било ће врсте нити отпадних вода неће бити на површини око хотела, или другдје, а плаже, најљепше на нашем Јадрану, биће опет кристално чисте.

Будва је прва општина на јужном Јадрану која је направила шиновски туристички корак — дугорочни ријешила питање снабдевања водом, а то исто ових дана ради и са канализацијом. Као што је познато, још почетком ове деценије, обезбиђено је довољно воде из-

градњом нове водоводне мреже — Подгорска врела — Будва,

Не мањи проблем, канализација, чекала је ред. У Будви, Бечићима као и другдје уз пригорску обалу последњих година рађени су хотелски и други објекти, а да притом није врђено рачуна о комуналној мрежи. Није урађена канализационија мрежа, већ се дјелимично ријешава овај проблем. Долазило је понегдје и до загађивања.

— Пројекат за изградњу канализационе мреже Будве и Бечића дјељи годину је радо Грађевински факултет из Загреба — кајко Крсто Марковић, руко-

Постављање канализације

водилац ОУУР водовод и канализација у Комуналном предузећу у Будви. Радови су отпочели прије годину дана и сматрамо да ће посао бити завршен до априла ове године.

Главни канализациони колектор који повезује Будву и Бечиће има 5,5 километара и четири црпне станице. Цијеви су укупан кроз зелене површине (да се не би раскопавала ули-

ца). Од рта Завала који се налази на средини између Будве и Бечића у море води цјевовод дуг три километра који ће одводити отпадне воде. Како смо обавијешти, пуне двије године дошло се до заклучка да је ово најбољи пут и да нема ни трунке бојазни од загађивања мора које врсте. Дакле, плаже и море ће бити чисти, као и у

вијеме када на будванском ријевијери није било великих хотела и осталих зграда.

Овај замашан посао стајаће око 40 милиона динара, а инвеститор је удружене привреде Будве и Бечића. Своју помоћ пружиле су и радне организације које на овом терену имају своје потоне, а матична предузећа су изван Будве.

С. Г.

У каквим условима учесници раде наша деца? Како довршити изградњу I фазе школског центра? Куда са ученицима срећући школа? Да ли наставити са самодоприносом?

Статистика Будву сврста већ општине високог стандарда, па опет, сем угоститељских објеката, који су зими, углавном затворени, мало има правих кутака за пионире и омладину који би их окупљали и штитили чите тног утицаја улице и кафана.

Проблем школско-простора

У Будви, савременој туристичкој метрополи се још увијек васпитавају и образују у старој аустријској капарни, а у Петровцу се овај одговорни друштвени посао обавља у већ трошној и нефункционалној монтажној згради.

У оваквим условима комплетно образовање у општини (основно и средње) нашло се у веома критичној ситуацији. Постојећи школски простор не испуњава ни минималне педагошке, хигијенско-техничке и друге услове, па ако се врло брзо не

ЈЕДНА ХУМАНА ИНИЦИЈАТИВА

Самодопринос рјешава проблем образовања

нађе трајније рјешење, одлучком Републичке просјечне инспекције 900 ученика обије основне школе и преко 300 ученика средњег усмјереног образовања најавио се на почетку нове школске године под ведрим небом.

Потребе образовања у општини су велике и оправдане, а могу се ријешити једино завршетком почетних и изградњом нових објеката. Да је васпитање и одгајање будућег човека сложен посао и најхуманији, најделикатнији и најодговорнији друштвени задатак мислим да не треба посебно наглашавати, а питање простора је битан чинилац.

Средњошколска омладина

И нијесу више у питању само деца основног образовања, већ и огроман број

средњошколске омладине без које град ће живио својим правим животом.

Имајући ово у виду, Скупштина општине је већ прихватила предлог СИЗ-а вaspitanja и образовања да се након пресељења у нову зграду изврши адаптација старе и прилагоди потребама средњег образовања. Но, то не може бити трајно рјешење.

Ово је један од важнијих разлога да се што прије заврши нова зграда, а за то су неопходна нова средства која је једино могуће обезбједити продужењем самодоприноса.

Како доћи до средстава

Изградња нове школске зграде у Будви и Дому културе у Петровцу налази се у завршној фази, али низ проблема финансијске природе оспоравају и коче њихово довршење. Планирана средства доприноса и самодоприноса не теку као што се очекивало па су инвеститори били принуђени да се задуже код Инвестиционе банке Титоград (око 8 милиона динара).

За опрему школе обезбиђено је кредитом око 5 милиона динара. Даље, ту су и законске клизне скале, на кнадни радови и друге „уџице“ које стално траже срећства. Напомињемо да се ово односи само на објекат са опремом, а Подвожњак који је неопходан још није ни почео да се гради. Нијесу обезбиђена ни средства за у-

ређење дворишта, приступних путева и пјешачке стазе од Подкошљуна преко Грбене до школе.

Наведени подаци нас упуњују на следећи закључак:

Кардель у Будви

У уторак, 24. јануара, посјетили су одмаралиште „13. мај“ у Бечићима другови Едвард Кардель, члан Предсједништва СФРЈ и Предсједништва ЦК СКЈ, и Вељко Милатовић, предсједник Предсједништва СР Црне Горе. Високи гости су се задржали у крајем разговора са предсједником СО Бранком Иванчевићем и секретаром Комитета ОК СК Будва Жарком Миковићем.

Чак, да постојећа стопа изличног дохотка из радног односа и стопа мјесног самодоприноса, који траје до краја 1978. године, не могу да обезбиђе средства потребна за измирење обавеза и враћање кредита за завршетак започетих објеката.

Једини начин да се овај проблем ријеши је продужење и повећање самодоприноса. Постојеће стопе самодоприноса и доприноса могле би годишње да обезбиђе

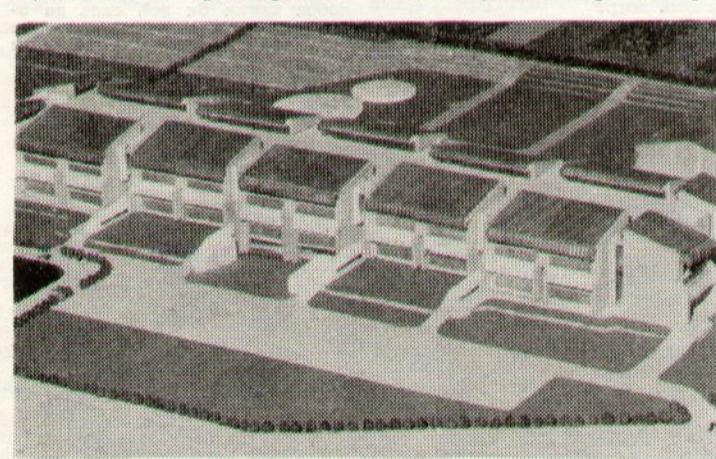
ко 6 милиона што значи да би крајем 1978. године, када и истиче обавеза уплате самодоприноса, недостајало око 12 милиона динара, већ створених обавеза за школски центар. Дакле, овим неопходним продужењем самодоприноса и доприноса, заједнично са 1980. годином, обезбиђила би се средства за коначно измирење створених обавеза за изградњу нове школе у Будви и Дома културе у Петровцу за чије довршење недостаје још око 1.300.000 динара, а повећањем стопе самодоприноса обезбиђила би се средства и за изградњу нових објеката сличне намјене.

Није на одмет напоменути да многе сусједне и даље општине, у Републици и ван ње, знатно сиромашније од наше, већ дуже година рјешавају овакве проблеме самодоприносом.

Схватајући неопходност изградње ових веома важних друштвених објеката, а имајући у виду посљедице које би настале недавно је, на заједничкој сједници Извршног одбора ССРН и Предсједништва Општинског вijeћа синдиката донесена одлука којом се предлаже Скупштини општине Будва расписивање референдума за продужење и повећање општинског самодоприноса за довршење започетог школског центра у Будви и Дому културе у Петровцу, за изградњу друге фазе школског центра (града средњег усмјереног образовања) и нове зграде основне школе са дјелим вртићем у Петровцу.

Надамо се да ће грађани наше општине као и до сада показати своје разумијевање и да ће масовним учешћем у самодоприносу помоћи у рјешавању најхуманијег задатка код нас, на чemu ће имити дубоко захвална наша деца, наша млада генерација.

Светозар Радуловић

Макета: Како треба да изгледа школа

ПРИМЈЕНА ЗАКОНА О УДРУЖЕНОМ РАДУ

Не зауставити се на постигнутом

Познато је да Закон о удруженом раду представља најважнији правно-политички акт послије Устава. Његовим доношењем створена је јединствена основа за остваривање уставног самоуправног положаја радних људи у свим сферама удруженог рада, друштвеног живота и продуктивних односа у целини.

Тиме се још шире отварају путеви у даљој изградњи и развијању система социјалистичких самоуправних друштвено-економских односа и социјалистичке самоуправне демократије.

Закон о удруженом раду истовремено отвара нове и јасне перспективе у процесу ослобађања рада и ствара услове за подстицање већег система ефикасности у рјешавању проблема друштва.

Тименог развоја, па је самим тим сасвим разумљиво што смо борбу за оживотворење његових начела издигнули на ниво ванредно значајног друштвениг посла и првог зредног политичког задатка свих субјеката нашег друштва.

О томе колико је удруженни рад у нашој општини и у нашим конкретним условима, успио да саобрази своју самоуправну организацију и

друштвено-економске односе, и да претопи у свакодневну животну праксу дух и смисао начела Закона о удруженом раду, било је ријечи на недавној сједници Комисије за спровођење и праћење његове примјене. Констатација да су у нашој општини и поред извјесних пропуста, брзоплетости, тежње за формалним изналажењем и преписивањем готових рјешења, постигнути значајни и видни почетни резултати, веома је похвална и охрабрујућа.

То нам даје оправдану наду да ће удруженни рад у нашој општини успјети да благовремено, квалитетно и садржајно оконча један значајан друштвени посао, који представља окосницу и императив нашег даљег друштвеног развоја.

У свим ООУР-а и другим самоуправним организацијама и заједницама у нашој општини, радни људи су били у, можемо рећи мобилном стању, а суштину и централно питање цјелокупне досадашње активности, представљало је нормативно регулисање у области доходовних односа, односно изналажење најадекватнијих критеријума и мјерила за распоређивање чистог дохотка и предновање послова и радних заједница, обзиром да је ЗУР императивно нагласио да се ови односи морају усагласити са његовим одредбама, најкасније до 1. јануара 1978.

године, под пријетњом примјене одређених санкција.

Примјена усвојених рјешења је перманентан и континуиран дугорочан посао, чији квалитет управо највише зависи од практичне верификације, па се не смије усипавати и зауставити на постигнутом.

Усвојени самоуправни општи акти морају се стално усавршавати и допуњавати. Они би имали карактер обичних теоријских апстракција, декларативног формализма и просто речено мртвог слова на папиру, уколико се не би обогаћивали новим научним и искуственим методама, захтјевима радног процеса и самоуправне праксе, која је специфична за сваку ООУР, самоуправну интересну заједницу и сваку другу самоуправну организацију и заједницу, чак и у оквиру исте привредне гране, или исте групе друштвених дјелатности.

Запажена је једна веома уочљива појава, да су у мноштвима организацијама удруженог рада, због журбе и брзоплетости, донијети и у законској процедуре усвојени, самоуправни споразуми о удружијању рада радника, као основни конститутивни акти, па затим правилници о критеријумима и мјерилима за утврђивање и расподјелу чистог дохотка, средстава за личне дохотке и заједничку потрошњу, а да

претходно у самоуправној бази нијесу извршene солидарне анализе досадашњих економских односа, и да претходно нијесу донијети самоуправни споразуми о удружијању ООУР-а у радну организацију, што уствари представљају бит, основну суштину и кључ за друштвено корисно изналажење најадекватнијих рјешења међусобних економских односа на принципима слободне размене рада.

Такође је запажено да у већини ООУР-а нијесу усвојени ни статути, који исто тако имају карактер основног конститутивног акта, па се овим питањима у нашој будућој активности мора посветити посебна пажња. На томе се морају изузетно ангажовати, поред стручних служби, све друштвено-политичке организације, сви радни људи.

Зато, поново подвлачимо, не смијемо се зауставити на постигнутом, него још дубље и креативније морамо ангажовати цјелокупну самоуправну базу у нашој општини, раднике у свим организацијама удруженог рада, самоуправним интересним заједницама и свим другим самоуправним организацијама и заједницама.

Ту су императиви неопходне и неодложне мјере за усклађивање постојећих односа са духом Закона о удруженом раду.

Примјена Закона о удруженом раду на подручју наше општине тема је сједнице ОК СК Будва о чему ћемо обавијестити читаоце у следећем броју.

Бранко Л. Крковић

Новатор Крсто Лучић

Са својих петнаест регистрованих изума и техничких унапређења и још толико нових на којима систематски и упорно трага, Крсто Лучић, морнарички капетан у пензији убраја се данас у најплодније иноваторе у нашој Републици. Већ неколико година његови експонати заокупљају пажњу техничких стручњака и привредних руководилаца на традиционалној смотри која се сваке године одржава у Ријеци под називом — РАДНИЧКО СТВАРАЛАШТВО — ЈУГОСЛОВЕНСКА ИЗЛОЖБА ИЗУМА, ТЕХНИЧКИХ УНАПРЕЂЕЊА ИНОВИТЕТА.

Рођен је у сиромашној сељачкој породици у Свињићима код Будве. Одмах послије завршетка осмогодишње школе у Будви, коју је као ћак — пјешак завршио са одличним успјехом и ако је дневно прелазио око петнаестак километара на релацији од Свињића до Будве и обратно, Крсто Лучић је напустио своје родно место и отишао па даље школовање. Мада је име овог сада већ четрдесетпетогодишњег пензионера, који је послије пензионисања стално настањен у Херцег-Новом, нарочито код млађих генерација готово непознато, у његовом родном крају је међу ствараоцима на плану техничке културе веома познат и цијењен не само у СР Црној Гори већ и шире.

Још као ученик Поморског техникума у Котору, конструкција је сијачицу да би олакшао рад пољопривредницима који су на примитиван начин сијали жито... Као машина, након завршетка средње школе, а касније електричар, по завршеној војнотехничкој академији, стекао је шире техничко образовање и користио слободно вријеме за конструкције разних иновација. Сада као пензионер још интензивније се бави истраживањима.

Након изложбе у Загребу, за три Лучићева решења постоји велико интересовање. Бронзану медаљу је добио за мјерач протока течности, који може имати неограничену примјену и замјенити, на пример, наше често неисправне водомјере. Пажњу привлачи једноставни уређај за окретање и усмjeravanje ТВ антene по жељи, чија би примјена знатно смањило број антена на крововима. Направа је веома подесна за подручје где се може примати више програма. Од његових проналазака споменућемо још: дигитовани брод са ротирајућим бирачем команди, ротациону пумпу, хидрофор са зупчастим роторима, телемеханички систем са претходном синхронизацијом, еластични пропулзор, уређај за заштиту тајности радиофонских и других веза методом истовременог разлагања и сређивања компонената информација и многи други.

Привредна комора Црне Горе оцјењујући његов допринос развоју нове технологије помогла је овог плодног иноватора са 3500 динара. Но, с близор на дosta скромне услове живота и рада, јер од своје пензије издржава петочлану фамилију, Крсто Лучић очекује разумјевање и помоћ и од општинских скупштина Будве и Херцег-Новог.

В. С.

ПРЕДЛОЗИ НАШИХ ЧИТАЛАЦА

Зашто не би?

Зашто не би ускоро била означена ствар у Будви поки на занимљиво предавање, књижевно вече, спортски тренинг, изложбу којој присуствују ствараоци, аматерску представу или концерт?

Ствари, зашто не би?

У Будви живи (стално, или повремено) поприличан број умјетника, научника, друштвених радника, талентованих младих људи солидног образовања, свјетских путника... Долазе и/или дошли на лубазан позив многи прегаоци највећег формата.

Зар се зборавило да је окупљање људи, око заједничких мотива интересовања, основни услов изазивања, поспјешавања и одржавања заједништва људи? Само у разноврсном узајамном саобраћају... и не се испољи и развијају разне људске способности, усвајају већ изграђене културне вриједности и стварају нове. Конечно, само квалитетно саобраћање са квалитетним јединицама и природом обезбеђују човјеку могућност да буде задовољан собом и свијетом, да остварује једину скривену своју појединично живота, његову пуноту.

Не памимо ли као тренутке своје среће баш оне кад смо срели нове, занимљиве и по много чему значајне личности које су нама такле танане жице, на којима се извијају мелодије радости, одушевљења, љубави, храбрости? Или кад смо (игром слуђача) открили да наши „познаници“ (сусједи, рођаци) посједују неслучено богатство човјека? Такође и оне кад смо успјели сами да се представимо као неко ко с правом завршеје наклоност, повјерјење и поштовање?

Зар је тако тешко утврдiti стварне потребе, интересе и жеље наших мјештана, донијети на основу сазнања о њима прикладне програме друштвених активности, организовати се складно постављеним циљевима и расположивим средствима и сигурније закорачити подручјем културе?

Ко од нас, рецимо, довољно зна о томе како треба организовати живот у насељу, како становати, како успостављати комуникацију са људима и при-

родом, а да за резултат добије највиши степен слободе за стапајуће усавршавање, самонадрастање, за спонтано задовољавање свих људских потреба у првој вријеме?

Наши грађани разних узраста и занимава, нарочито током туристичке сезоне, опште се занимавају, књижевно, спортом, тренингом, изложбама, концертима и собарадијама у хотелу, чувар у ауто-кампу, возач и кондуктор у аутобусу, трговац у продавници и на пијаци, шаљтлерски службеник, токлици домаћини и остали формирају много истињиту слику прве самоуправне социјалистичке заједнице у свијету него што то чине сви њени амбасадори и други представници.

Докле не овакве и многе друге сличне ствари да боје нашу свакидашњицу и кваре наду да ће ускоро све бити добро? Све дотле док људима буде било ускраћено право на самопоштовање. Који су путеви за његово стицање? Један од најзначајнијих је самокultivacija.

За тако нешто потребно је да постоји општа спремност друштва да обезбеди бар елемантарне услове: организован простор, организовано вријеме и организован људски напор да се превaziđuјu стања која не задовољавају.

Чини се да би било могуће са мало труда и добре воље одређеној објекте у Будви користи и другачије, а на задовољство и корист свих становника наше општине. Несхватљиво је, на пример, да се велика сала „Зета-филма“ користи свега два сата у 24 часа. Слично или горе стоји ствар са великим и малом салом СО Будва, сајамским објектима итд. у добром дјелу године. Спретном организацијом разних активности материјална добра могла би већ сада да осигурају услове за много више него инпровизацију у области културе.

Петар Перовић

ЈОШ ЈЕДАН ТУРИСТИЧКИ ПОХОД

Објединавање туристичке привреде — туристичка изградња се наставља — Побољшава се пословност, мијењају услови привређивања — Плодна дјелатност "Монтенегротуриста" — Идуће се зоне цијено веће само 5 до 7%

За туризам у Црној Гори прошла година била је веома успешна. Милион гостију, колико их је лани боравило у нашој Републици (два госта на једног становника), то је велики успјех. Јећни мјесеци представљали су сезону домаћег госта. Добра посјета била је и у априлу, мају и јуну као и током јесени. Зимска сезона такође је дала очекиване резултате. Забиљежено је 7.650.000 ноћења. Домаћих гостију било је за 16% више него у претходној години, док је посјета страних бројчано иста. Девизни прилив оцењује се близу 60 милиона долара, а толико је било и планирано. То је само за један одсто више од оствареног девизног промета у 1976. години, па се с тога, у мјесецу који сlijede, морају извршити темељније и боље припреме да би у наредној сезони што више страних и домаћих гостију посетило Црногорско приморје.

У идућој сезони очекује се, такође, динамичан развој ове уносне и перспективне привредне и друштвене дјелатности у Црној Гори. Стално се побољшава пословни внос, мијењају услови привређивања, долазе нови стручњаци, повећава попуда и граде нови објекти. Ојачала је сарадња између привредног и плајнинског туризма и између дјелатности које су у склоу повезане: туризам, саобраћај, пољопривреда, занатства, индустрија, комуналне привреде, служби задужених за културу здравstvenih служbi, као и служbi унутрашњих послова које су у последњој години постale знатно ефикасније.

Изградња читавог низа малих објеката плајнинског типа

Ове године ће се наставити туристичка изградња. Поред објекта за смјештај и исхрану подизаје се и многи помоћни у туристичким мјестима и поред саобраћајница који ће омогућити да се побољша квалитет услуга и повећају ванпансонски приходи. Припремљено је више готових програма за изградњу нових објеката и читавих туристичких насеља. Сада се све више траже објекти прављонског типа са полу хотелским режимом.

Недавно је отворен хотел „Језеро“ на Жабљаку са 260 лежаја, базеном, кугланом, сервисом за изнајmljivanje ревизија за спортове на снегу и другим помоћним објектима и одговарајућим службама. Низ нових објеката се већ подиже или ће ускоро почети изградња у Игалу, Петровцу, на Великој улицијској плажи, Будви, Титограду, Плаву, Колашину и другим мјестима. До краја 1980. године смјештајни капацитети ће се повећати за 21.000 лежаја, а већ идуће године ће бити хиљаду лежаја више у хотелима и око 2.500 у комплементарним објектима павиљонског типа, камповима, одмаралиштима и другима.

За туристичке прегаоце у Црној Гори, а посебно у Будви метрополи црногорског туризма, ових дана има доста послас. Од тога како се буде радио сада и наредних мјесеци, зависи идућа сезона. Добро је што се већ сада користе прошлогодишња искуства. Да би се у овој уносио и перспективно гранито што економичније пословало неопходна је тјесња сарадња са производњачима хране — уговорање са великом пољопривредним организацијама на дужи рок. При томе је важно истаћи да се цијено смјештаја, исхране и различитим туристичким услугама идуће сезоне могу повећати само за 5-7% па ће и ове године бити повољни услови боравка на Црногорском приморју и у северном дијелу Републике.

Наставља се објединавање туристичке привреде

Успешно је извршена прва фаза објединавања туристичке привреде на Црногорском приморју која се проширила и на неколико општина у северном дијелу Републике. У оквиру „Монтенегротуриста“ успешно су радиле 22 ООУР — шест у Улцињу, пет у Будви, двије у Бару, колико их има и у Петровцу и по једна у Светом Стефану, Котору, Тивту, Цетињу, Мојковцу, а од скоро су укључене и основне организације у Плаву и Плужинама. Удружене организације „Монтенегротурист“ има око три четвртине комерцијалног туризма у Републици са око 12.500 лежаја и 44 хотела, 10.000 у камповима и 30 хиљада у домаћој радиности. Стално запослених има преко 5.000.

Нов начин рада у новим друштвено-економским условима дао је добре резултате и интеграција представља велики друштвено-економски подухват. Очекивања да ће нова организација удруже-

ног рада, чије је сједиште у Будви, боље пословати, обичници су се већ првих година пословања.

Читав протекли период искоришћен је за даље унапређивање самоуправних друштвено-економских односа који највише одговарају интересима ове велике организације удруженог рада али и интересима развоја туризма у Црној Гори уопште. Сада се припрема анализа о оправданости удруживаша угоститељске организације из Пљевља са „Монтенегротуристом“.

Неопходно је више уратити на унапређивању гако зване „мале привреде“ у туризму и комуналним и занатским службама. Наредних мјесеци требало би посветити већу бригу око рјешавања „хиљаде крупних ситница“, што је доста важно, како за ову привредну и друштвену дјелатност у целини, тако и за сваког госта појединачно, јер је познато да је најбоља реклама задовољство туристе.

Нови пропагандни материјал

У туристичким организацијама у Црној Гори већ су почеле припреме за наредну сезону. Припрема се и нови пропагандни материјал који ће знатно помоћи упознавању широког круга људи са нашом богатом понудом и могућностима. Ускоро излазе из штампе нови пропагандни материјали о туризму и интересима ове велике организације из Пљевља са „Монтенегротуристом“. Завршено је штампање приручног материјала о туристичким вриједностима жљезничке пруге Београд — Бар, а приводи се крају издавање туристичке карте Црне Горе. Овај пропагандни материјал рађен је на пет језика. Проспект о жљезници пружи Београд — Бар израђен је у милион пријемера, а туристичка карта Црне Горе у 75 хиљада.

Наредних мјесеци да се још више урадити на пропагирању туристичких вриједности Црне Горе. Наиме у припреми се налази још до ста новог рекламијног материјала.

Проспекте ће добити: Титоград, Црногорско приморје, Жабљак и нека друга мјеста у северном дијелу наше Републике.

Самоуправна интересна заједница за туристичку пропаганду припрема рекламији материјал у виду филмова, плаката, паноа, разгледница, оспособљавају се водичи и све је то неопходно потребно и домаћим и страним туристима. За све те и многе друге послове, међутим, често се не налази довољно новчаних средстава. Овогодишњи приходи Заједнице износије око 1.630.000 динара. То неће бити довољно па се предузимају разноврсне мјере, да би се сакупило што више новца и то не само од туристичких и угоститељских организација већ и од трговинских, пољопривредних и саобраћајних организација, затим од сервисних и агенцијских служби, јер од тога како буде организована целокупна пропаганда у земљи и иностранству добром дијелом ће зависити идућа сезона.

Владо Гојнић

ЈУЧЕ И ДАНАС БРАЈИЋА

Високо горе над морем, на каменој заравни, подијељени новом асфалтном траком, леже Брајићи. Јутро је, и мраз ћаволски штипа док прилазимо првим кућама. Са залеђеног асфалта с враћа нас у свој дом, који је тик уз цесту, Томо Мартиновић, који је запослен доле у Будви, али није напустио родно село. Уз ватру која пријатно пушта сједе комије Бранко и Велимир Мартиновић, Нико Јовичић...

И потече прича о давном добу и садашњем времену, о ратовима и селибама, о сивом брајићком кршу и пољу — зеленој оази окружену брдима, одакле се вјековима вадио хљеб. У некада једном од највећих села у овим крајевима, данас се вије мало димова — једва петнаестак.

— Истина, много је овде више кућа него домаћина, почиње причу Томо Мартиновић. Ратови и честе сеобе, раселили су људе широм земље. Највише их је у Војводини и доле при мору — где се лакше живи. Овде је остало петнаестак домаћина да од стоке и мотике зарадују за живот.

Док слушамо причу нашег саговорника поглед нам пада на напуштене куће у засеоцима Угљешићи, Прентовићи, Стојановићи, Мартиновићи... Тамо где је некада одјекивао зов чобана, снажна мушка пјесма, где се чула врискава дјечија и шапат дјевојачака, данас је тихо. Бршљан и коров обавијају и притискају оборе и дрвеће око кућа.

Три пута су Брајићи расељавани.

Након првог свјетског рата, када је овде било око 240 домаћина и када је 105 поносних Брајића прешло албанску голоту, почела је прва сеоба. У потрази за бољим животом људи су одлазили у Војводину и друга мјеста. А онда други свјетски рат и нова страдања Брајића. Готово цијело село било је привржено Народнослободилачком покрету, а 43 храбра и одважна борца погинула су у редовима разних јединица народно-ослободилачке војске. Окрутни непријатељ као да је желио да ово село нестане са лица земље. Италијански црнокошуљаши попали су брајићке домове, остављајући за собом пустош и плач нејаци, али су горко платили своје дивљаштво. Брајићки устаници запуцали су на фашисте — погинула су 144 Италијана, а према подацима италијанске команде у Котору, тај број је био много већи — погинуло је и нестало 180 њихових војника.

Поносни Брајићи, чији су се преци поодавно насељили на овој каменитој заравни, цијенили су слободу више од свега на свијету, и гинули су зато на бојиштима широм земље и сваки непријатељ је овде дочекиван на нож и

пушку, а пријатељ је приман топло, братски, како то само они знају.

По завршетку другог свјетског рата, почиње друга сеоба — Брајићи одлазе у Фекетић, Војводу Степу и друга села равне Војводине. И коначно, по трећи пут, шездесетих година, када је туризам увршио јужни Јадран, млађи Брајићи потражили су посао у Будви и околини. Доле, при мору, почeli су свијати нове домове.

— Имамо, ево, воду, струју и нови асфалт који нас везује са Будвом и Цетињем чујемо од наших саговорника, а пространо поље погодно је за гајење кромпира, купуса и другог поврћа. За гајење оваци и говеда услови су изванредни, али нисмо задовољни третманом пољопривредника у нашој комуни. Као да се тим питањем нико не бави. Ето, за зелени план чујемо само на телевизији или сазнамо понешто из новина.

Нико Јовичић, старија од седамдесет је, који се бави искључиво пољопривредом, жали нам се.

— Кора хљеба којег ми овде правим, претврда је, вели он. Нико нас не помаже. Једном су долазили људи из ООУР „Бока“ зрењанинског „Серва Михаља“, обећали нам кооперацију, а онда неистали. Када смо се затим поново детаљно договорили о даљем раду више се нису јављали. А, вјерујте кажу они, када би добили кредите, набавили би још стоке и добро било и нама и комуни. Овако сами се сназлили и — мучимо. И то што произведемо, нема ко да откупи. Нема организованог откупа ни меса ни поврћа.

Но, упркос тешкоћама, нови пут, изванредан положај села и добри услови за развој пољопривреде указују да ће се у селу и даље живјети љепше и удобније него икада. Многа домаћинства сада имају сопствени аутомобил, у кућама је све више телевизора и новог најмештаја... Они који су запослени у Будви често навраћају у село и обрађују своја имања. Поправљају се старе куће, а како нам рекоше, постоји велики интерес за градњу викендница. Десетак љекара из болнице у Ковину изразили су жељу да купе плацеве у Брајићима. Већ се и гради — у Брајићима су постављена четири темеља за зграде.

Брајићи ћаци одлазе у Будву, свакодневно их вози школски аутобус. Аутобусе везе са Цетињем и Будвом су изванредне. Током љета село нарочито оживи — тада долазе многи који живе другдје, широм земље, а највише у Војводини. Планирају како да помогну свом селу — да буде лијепо и да у њему поново буја живот. Као некада.

С. Грегорић

Дјеца Будве на Верушци

Тридесет малишана из будванске општине провешије зимски распуст у чврном планинском излетишту Веруша. Крајем јануара они одлазе у ово планинско одмаралиште дјеца Титограда, где ће провести вријеме до почетка школске године, уживајући у скијању, смуčању и играма на снijegу.

— Одлазе дјеца из породица које материјално лошије стоје, а новац је обезбиједила Скулптурна општина, рекла нам је Иванаца Јалић, предсједник Савјета за бригу и старање о дјеци општине Будва. На Верушу иду пионери из Будве, Бечића, Светог Стефана и Петровца. Поред тога што им је плаћен боравак, за њих, као и за још дводесетак малишана, биће набављена зимска одијела.

Овај гест Савјета за бригу и старање о дјеци и Скулптурне општине је за похвалу, обзиром да су најмлађи из ове општине до сада о снijегу слушали само из прича старијих или сазнавали преко телевизије.

Јерко Шижгорић

Мате Брничевић

Антон Грабов

ЈАНУАР ЈЕ МЈЕСЕЦ посљедње године првог свјетског рата. Лажи и обмане о борби за тобожњу слободу народа и срећу људи већ су пале. Не само појединцима, милионима је постало јасно да је на видујко ново раздобље историје, Упућени на Зимски дворац, и у будућност, топовски хици са „Ауроре“ одјекнули су у срцима људи широм свијета. Изгладњелим и израњаваним бордима по рововима, на заљубљаним таласима минама засијаних мора, по смрдљивим војничким „шпиталима“ и у једицама логора постало је јасно да је рат „лудило у мору блата“ и да они, натјерани на људску кланицу, нису ништа друго до месо за топове, псе и гавранове. Упућене „свима, свима, свима“, позиве Владимира Илића Ленјина — првог човјека кога је стотине народа прихватило за свога вођу — схватили су, на свим координатама нашег глобуса, као поруку да треба бацити оружје, срушити грањице и предузети пловидбу тамо где нису навраћаје лађе јучерашњег човјечанства.

Ти позиви доприли су и до Боке Которске која је, као погранични крај, имала значајну улогу за црно-жуту монархију. На том подручју било је стационирано око 40 јединица аустро-угарске морнарице, међу којима два оклопна крашата — „Санкт Георг“ и „Кајзер Карл VI“, три крстарице — „Кајзер Франц Јозеф I“, „Хелголанд“ и „Новара“, боjni брод „Монарх“, разарачи — „Чепел“, „Балатон“, „Орјен“, „Татра“, „Динара“, „Хусар“... па стара оклопњача „Кронпринц Ерцхерцог Рудолф“, база торпедних јединица „Геа“, брод-касарна „Кајзер Макс“, брод радионица „Киклоп“, бродови-бомнице — „Африка“ и „Електра“, тендер „Бифел“, као и хидроавионска станица у Кумбору с неколико апаратса. У Боки су се налазила и утврђења са артиљеријским упориштима: Оштро, Превлака, Мамула, Кобила, Арза, Луштица, Трапште, Шпањола, Горњи и Доњи Врмац, Троица, Горажде... Поменимо и то да су из Боке вођене операције против Црне Горе и да је 1915. године акцијом флоте потпомгнуто освајање Ловћена.

ПРИМЈЕРОМ ЦРНОГОРСКИХ И
БАЛТИЧКИХ МОРНАРА

КАКО ЈЕ РАТ ЗАЛАЗИО у четврту годину, револуционарно врење се све ширило. Да „зид слијепе монархије“ није чврст као некад, морнари су сазнали преко „Хрватског листа“, који је излазио у Пули, и од својих другова који су се за вријеме допуста обавежштавали о штраковизму и другим акцијама отпора у Аустро-Угарској, Њемачкој и Италији, а посебно о успјесима Октобарске револуције која је већ била захватила једну шестину земљине кугле. Све то, уз неподношљиви дрил и залт на бродовима и у обалским утврђењима, довело је до тога да морнари, у првом реду некадашњи чланови радничких партија и синдиката, почну да траже међу собом заједнички језик. Сви су жељели да се што прије закључи мир „без анексија и контрибузија“, да не буде вишег владара и „какоманџата“. Истински

ШЕЗДЕСЕТ ГОДИНА ОД ПОБУНЕ КОТОРСКИХ МОРНАРА

СВИЈЕТЉЕ ЗАСТАВЕ Р

ли су да је много људи пало у рату и да су небројени постали инвалиди за читав живот да би се и даље смјело газити „у крви до колена“. Незадовољство морнара налазило је одушка у све чешћим протестима и пријетњама да њима не преостаје ништа друго него да устану на оружје и, попут оних црноморских и балтичких матроза, узму власт у своје руке.

Да је побуна на помору слутила је огромна већина морнара који су с нестрпењем очекивали тренутак када ће она планути. Један од њих, Франц Секереш ће, прије него што се буде огласио „Санкт Георг“, сигналом питати другове: „Када почињемо, ми чекамо на вас!“ А када су, недалеко од базе торпедних јединица, експлодирале мине, морнари су се запитали: да ли то устанак није већ почео? О томе се он припрема сазнао је на дан његовог почетка, 1. фебруара у девет часова, командант брода „Кајзер Карл VI“ и упозорио заповједнике разарача и крстарица да буду будни, како их морнари не би изненадили. Но, било је касно па предузимаје мјера да се побуна спријечи. У подне, када се на адмиралском броду „Санкт Георг“ имала издвојена ратна застава, на јарболу се залепршао црвени стег револуције. Непуна три мјесеца послије оног историјског, са „Ауроре“, испаљен је топовски хитац са адмиралског брода у Боки Которској, и то је био увод у прву и једну од најзначајнијих револуционарних акција на мору, инспирисаних Великим октобром и, у исто vrijeme, посљедња сцена у драми хабзбуршке монархије.

НЕПУНА ТРИ МЈЕСЕЦА ПОСЛИJE ОНОГ
СА „АУРОРЕ“, ИСПАЉЕН ЈЕ ТОПОВСКИ
МИРАЛСКОГ БРОДА „САНКТ ГЕОРГ“, И Т
У ЈЕДНУ ОД НАЈЗНАЧАЈНИЈИХ РЕВО
АКЦИЈА НА МОРУ

пис: Делегаци
днища.

Устаници предах у ток и другог фебруара што боље поводима, како да наставе са Рано изјутра, делегација мора одлази кориса који им је до тога дана.

Буро Бакоч вјели

ЗАХТЈЕВИ ПОБУЊЕНИКА

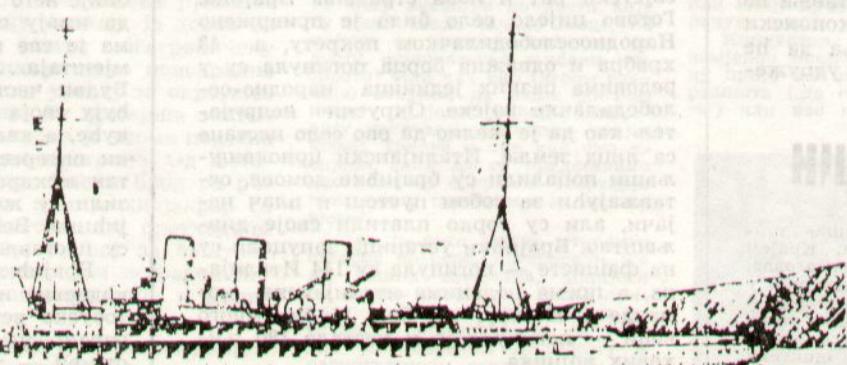
УСТАНАК СЕ ШИРИ

НАОРУЖАНИ МОРНАРИ по-
чели су да кличу: „Живјела
слобода!“, „Доље рат!“, „Жи-
вио мир!“, „Живјела социјалисти-
чка револуција!“ Чувши то, први
официр на „Санкт Георг“, код
морнара омражени капетан корве-
те Циперер истрчава на палубу,
гдје га дочекују плотуном из пу-
шака. Морнари затим разбијају
врата складишта, дијеле муници-
ју, ослобађају затворене другове,
разбијају тањире у официрској
трпезарији и многе ствари бацају
кроз прозор. На покушај команда-
нта да их умири, захтијевају скла-
пање мира и одлазак кући. Мор-
нар Шиме Ујдур, који је међу пр-
вима драгабио оружје и пуцао у
Циперера, подстиче своје земља-
ке, Хрвате, да се листом придруже
 побуњеницима, присиљава де-
журног подофицира да напусти
своје мјесто и пуца на капетана
корвете Хубера. Надложач Мате
Остојић пуца на подофицира Фу-
чића и демонира канцеларију бро-
дског дисциплинског официра. Ау-
густ Вичић укључује бродску си-
рену, а затим одушевљено говори
пуковнику да је чинак час конза-

СНОВНИ ЦИЉ РУКОВОДСТВА устанка које се настало на адмиралском броју је да се о избијању побуне што прије обавијесте бродови лукама, затим Парламент у Београду и преговарачи у Брестилитовићи. Са „Санкт Георгија“ непрекидно слате депеше радиостаници у Хрватске-Новом које су гласиле: „Молим еmitујте даље у Пулу! Овдје у Боки револуција је избила. Пула треба да се, такође, прикажи!“ и „Молим, еmitујте даље: Боки је избила револуција у интресу неодложног закључења миру!“ У Пули је, наводно, ухваћен радио-депеша у којој се руски револуционари распитују „да ли је авион већ пошао ка морнарима у Боку“, што значи — како је то ијавио и преживјели члан руководства побуње, морнар Шиме Јуде — да су устанци о својој акцији обавијестили и револуционаре у Румунији.

снаге у Русији.
У току првог дана у побуни учествовало око 2600 морнара, и неколико стотина људи на служби у поморским устанаком корпу. Неодлучно се држало око 2500 морнара и подофицира шест разараца, 19 торпиљарки бродова „Монарх“, „Хелгoland“ „Нарва“.

„Новара“. Првог фебруара предвече „Санкт Георг“ стиже делегација морнара бродских оперативних диница која захтијева, између осталог, потпуну политичку независност од других сила, предузимање мјера ради закључења мира на основу руских демократских претлога, потпуну демобилизацију успостављање добровољне милиције, укидање сваког дрила и војних вježби, праведно дијељење хране на броду — једну кухинју за официре и морнаре, укидање цензуре писама, веће потпоре прородицама мобилисаних и, најзаправо, самоопредељење народа. На крају списка захтјева стајао је по-

Једно од главних упорицита побуњеника — помоћни број „Геа“ (према јелном цртежу)

ЗОЛОУЦИОНАРНЕ БОРБЕ

ОРИЈСКОГ,
ЦА АД-
БИО УВОД
ОНАРНИХ

нара свих је-
Санкт Георгју
између првог
користи да се
а осталим бро-
совници, могли
ним акцијама,
дана устанка,
са свих бро-
адмирала Ха-
тава да, уколи-
чесова, на свим

Делегација морнара наставља преговоре с контраадмиралом Хансом, који то користи да би добио у времену док му очекивана по-моћ не стигне. У овим разговорима запажено је учешће главног актера побуне, Франтишека Раша. Он тражи да све команде признају делегате морнара и могућност договарања с представницима Парламента чији посланици треба да дођу у Боку Которску и то у року од 14 дана, ради директних преговора. Ни један члан посаде истиче Раша не може без своје жеље и мимо знања делегата, бити уклоњен са свога брода или из своје јединице. Нико не смије бити позван на одговорност због учешћа у побуни. Контраадмирал одговара да ће захтјеве прослиједити вишним властима, дојађући, узгряд, да обични демонстранти, изузев оних који су оружјем и топовима пущали, неће бити кажњени ако црвено заставе буду скинуте, ако ред буде успостављен и ако буду пружене гаранције да ће се мир одржати.

СВЈЕДОЧАНСТВО ПОСЉЕДЊЕГ ПРЕЖИВЕЛОГ МОРНАРА

НЕ ВИШЕ ДОКУМЕНТИ, ријеч има посљедњи преживје ли учесник побуне, осамдесетчетвртогодишњи Ђуро Бакоч, пензионер из Тивта. У вријеме побуне морнара као двадесетчетвртогодишњи наредник — палубар, није био само свједок, већ један од активнијих учесника најзначајнијег догађаја у свом животу.

— Као ључе да је било, сјекам се када је другог дана побуне, не-где око два сата послиje подне, стигло наређење да наш крсташ „Кронпринц Ерцхерцог Рудолф“ напусти своје стражарско мјесто у сидришту Росе и прикључи се осталим јединицама у Башићу и Кумбору. Ко зна колико, можда десет година, а можда и више, „Рудолф“ није кренуо с мјеста: његово корито било је прекривено наслагама школски. Покренут из дугогодишње непомичности, брод се споро кретао ка одредишту. Ра-довали смо се сусрету с посадом осталих бродова на којима су се, као и на нашем, лепштале застave револуције. Нико није очекивао да немо ускоро морати да заставу спустимо на пола копља. А, ево, како се то десило. Налазио сам се на кормилу када је батерија топова с брда Лице ошинула прво картечом, а затим гранатама по броду. Управо, само једна граната је пала на палубу, погодила чамце за спасавање, размрскала лобању морнару Сагнеру, родом из Беча, и смртно ранила морнара Дворжака, оца седморе дјече.

— Брод је — прича даље Бакоч — наставио вожњу с мртвачем и неколико рањених на палуби, са заставом спуштеном на по-ла копља. Умјесто поздрава, дочекала нас је страшна тишина. У очима многих морнара искриле су се сузе када смо погинулом Сагнеру одавали посљедњу почаст и још више када се смртно рањени Дворжак заувијек опраштао од нас.

Погодак у заповједнички мост „Рудолфа“, чији морнари нису до-зволили да буду изазвани, већ су дисциплиновано очекивали одговор на ултиматум, вјероватно је обезглавио посаду тог брода. Како каже Ђуро Бакоч, Чех Венц Будил, бродски пекар, „жарки патријот и љубитељ књига“, командант „Рудолфа“, није успио да нађе одговарајућу замјену за погинулог Сагнера, нити да ухватка батерију „Савина“. Ни пријетња Комитета морнара да ће на изазов и ватру против „Рудолфа“ одговорити па-

АГОНИЈА УСТАНКА

АТМОСФЕРА ЈЕ ИЗ ЧАСА У ЧАС постајала све бесперспективнија. Чујали су се најразличитији захтјеви и жеље — од оних најосновнијих до немогућих: о предаји савезницима у Италији до наде да ће бродови из Пуле доћи под црвеним заставама и да ће се све срећно завршити. Најсрчаније од свих држава се Франтишек Раš, који је и у најодсуднијим тренуцима сачувао хладнокрвност. Саопштио је официрима поруку Комитета да остану у својим кабинама, где ће бити под стражом. Контраадмирал му је упао у ријеч, питајући га што устанци уопште које, на што му је овај одговорио: „Ми држимо власт и нећemo је испустити из руку док мир не буде скlopљен!“ Када му је контраадмирал предо-чио посљедице војних акција вла-диних снага против устанника, позивајући се на недужну крв, која ће се пролити, Раš је одвратио: „У свакој револуцији крв мора потећи, а мени је свеједно коју ли данас или сјутра доћи на ве-шala... но, читава је морнарица с нама!“ Контраадмирал је, даље, питао да ли морнари немају повјерења да ће официри њихове же-ље прослиједити вишним властима, а Раš је одговорио: „Ми смо из-губили то повјерење, а ви нам не можете дати никакве гаранције, зашто ви нисте ни криви, јер је кривица до државног система. Си-туација је слична оној у Русији — систем треба срушити!“

Крајем другог дана побуне у рејону Ђеновићи-Кумбор остале су вјерне устанку слједеће јединице: „Санкт Георг“, „Геа“, „Кајзер Карл VI“, „Кајзер Франц Јозеф I“ и „Кронпринц Ерцхерцог Рудолф“. У зору 3. фебруара, праћена јатом мањих јединица, пред Херцег-Нови се усредила ескадра оклопних крстарица. На њиховим палубама вије било ни живе душе — све је било под кровом. Ни застave се нису виориле. Побуњеници су се питали: да ли су то стигли прије-ти или непријатељи? Они нису знали да су на тим бродовима сви морнари били без оружја, да су код топова стајали официри и по-дофицири са аутоматским пиштољима у рукама и пратили сваки покрет посаде.

Топовске цијеви биле су уп-рене у правцу побуњених јединица. Сигналним заставицама наре-ђена је безусловна предаја и по-корност. Побуњеници се савјетују — попуштају и покоравају! Једино поморски кадет Сезан, један од чланова Револуционарног комите-та, у пратњи двојице чланова по-саде, одлази хидроавионом у Италију да би упознао савезнике о побуни и затражио њихову помоћ.

Побуњеници ослобађају заробљене официре. У осам часова из-јутра трећег дана побуне, на мјесто црвених, на јарболе се дижу заставе умируће тираније. Влади-лојални морнари јурнули су на командни мост адмиралског брода и ухапсили Франтишека Раша. Започео је бесомучни лов на људе и само са „Санкт Георга“ предато је копненој војсци 120 морнара — „вођа и неповјерљивих елемена-

Франтишек Раš вођа побуне

та“. На исти начин, на осталим бродовима ухапшени су истакнути учесници побуне. Према неким изворима, затворено је око 500, а према другима, чак, 800 припадници морнарице, који су потрпани по казаматима и свим тврђавама Боке Которске.

Тог истог дана, 3. фебруара, царском одлуком било је одређено да смртне пресуде, донијете у поступку пријеких војних судова, не подлежу потврди врховне војне команде. Циљ је био да се осигура њихово брзо и ефикасно дјеловање и омогући што бржа ликвидација иницијатора побуне каторских морнара.

Већ 6. фебруара пред Пријеким суд изведен је 40 устанника, углавном припадника потлачених народности Аустро-угарске монархије. Дан касније, отпочела је без присуства јавности главна расправа пред Пријеким судом ратне лuke у Котору. Вођена је максималном брзином у настојању да се не прекорачи рок од 72 часа у коме је расправа морала бити завршена и пресуда проглашена. На укупно 40 оптужених суд је поставио свега четири брандиоца по службеној дужности, па је и њима, од самог почетка, правио тешкоје у раду: уопште нису били упућени у предмет поступка, а имали су свега 15 минута времена да припреме одбрану! Укупно је саслушано 85 свједока и то, искључиво, одбране, а од тога девет командаџија разних јединица на челу с контраадмиралом Хансом, 23 официра, 45 подофицира и осам морнара. Послије два дана обустављен је поступак за 32 оптужена, а осуђени су — „уз деградацију на највиши степен и губитак свих одликовања — на казну смрти стријељањем: Чех Франтишек Раš електротехничар из Пшерова у Моравској, Храбар из Далматије — Јерко Шижгорић са острва Жије близу Шибеника, Мате Бриничевић из Јесеница близу Сплита и Антон Грабар из Пореча у Истри — сви морнари — палубари. Редосљед стријељања те четворице био је: Антон Грабар, Мате Бриничевић, Јерко Шижгорић и Франтишек Раš, који је, као главни вођа устанка, имао бити посљедњи да би гледао стријељање тројице својих другова.

ЗЛОЧИН ПРАВОСУЂА

УЧИ ИЗВРШЕЊА СМРТНЕ ПРЕСУДЕ дон Нико Луковић, као резервни војни свештеник, дошао је по наређењу у војни затвор између 10. и 11. фебруара да осуђенима пружи „посљедњу утјеху“ и прати их до извршења пресуде у Шкаљарима.

— Зар и ви долазите да нам на-вијестите смрт? Ми смо млади, хоћемо да живимо; борили смо се за праведну ствар — за слободу и људски живот свих морнара на

брду! — рекао је, према Луковићевом сјењају, Јерко Шижгорић.

— Ја сам социјалиста — то моје јавне исповиједи, Борио сам се за правду, против овог империјалистичког, освајачког рата који су повеле Аустрија и Њемачка. Радио сам у покрету морнара да се сруши монархија. Храбрило ме је оно што се десило у Русији. Тако је грануло ново сунце које ће огrijati све народе свијета и до-нијети им правду и мир. Зато про-тестујем против овакве пресуде коју сматрам злочином правосуђа! — биле су ријечи Франтишека Раша.

— Не жалим што сам осуђен на смрт — говорио је мирно Мате Бриничевић. — Вјерујем да ће наша смрт донијети нови живот буду-ћим нараштајима. Борио сам се за човјечји поступак према морна-рима и зато мирно одлазим у смрт.

... Сива јутарња магла заограла је Шкаљаре. Таласи су гло-дали зарбаље мртве стијене, а у разрованим шкрапама хроптало је и стењало море. Цокуле звоне, а будаји о камење и сухоту туку. „Четири морнара као четири јар-бola ћуте“ — стихови су из пјесме „Лјутро у Шкаљарима“ Јанка Боновића коју парапразирајамо. Око њих — прљаве и жуте зас-таве играле су бијесни пир.

— Увијек сам гледао истину у очи, па хоћу и смрти у очи да гле-дам! — говори Франтишек Раš, не дозвољавајући да му вежу очи. И наставља: — Ово је, господи моја, злочин правосуђа! Војници, ви пу-цате у правду! Живјела слобода! Живјела Русија!

— Војници — обраћа се својим друговима Јерко Шижгорић — овај дан нећete никада заборавити, јер ми смо се борили за вас, а ви нас сада убијате.

На сијеве сабље, што је био знак за плотун, један војник из вода за стријељање пада у несвијест. За-мјењују га другим. Командир во-да је поново замахну сабљом, али нико од осам војника није опалио. Командир поново даје знак, али ни тада нико не окиди. Онда он трчи међу њих и оштро им нешто говори на мађарском језику. „За све то вријеме четири морнара као четири јарбola ћуте“ Четири морнара који су у ведра јутра као упета једра погазили заставе, прљаве, жуте... Спремни су да уплове у нове, широке и радосне лuke.

Официр поново даје знак саб-љом за палбу. Вођи побуне падају редом: Антон Грабар, Мате Бриничевић, Јерко Шижгорић и Франтишек Раš.

И да завршимо стиховима пје-ника Боновића:

— А на пучини, на бродовима који плове, остале су њихове свијетле заставе — да их вјетар надима за нове људе.

ЗАШТИТА СПОМЕНИКА — КУЛТУРЕ

Конзерватори раде на манастиру Подмани

Када смо ових дана пошли у редовни обилазак споменика културе на нашем подручју, код манастира Подмани, затекли смо екипу конзерватора, на челу са инж. Љубом Иванишевићем, где ужурбano раде на конзервацији овог споменика културе, који има вишеструки значај за црногорску културу.

Инж. Иванишевић нам је рекао — када почну зимски дани, мразеви и сњегови у континенталном дијелу Црне Горе, покретна оператива Завода за заштиту споменика културе сели се на приморје, где настављамо свој мукотрпни посао конзервације, који прије свега тражи стручност и познавање овог специфичног посла.

Средства за конзервацију обезбеђује Завод за заштиту споменика културе и Савојуправна интересна заједница за културу из Будве.

Од непокретних споменика културе, планирано је да

се до краја 1979. године, поред манастира Подмани обаве дјелимични или потпуни конзерваторски радови још на манастирима Режевићи и Градиште и на црквици Св. Торње на Бурђевцу изнад села Побора. За овај период, до краја 1979. године, утрошиће се укупно 1.630.000 динара, од тога средстава Завода за заштиту споменика културе СР Црне Горе су 1.250.000 динара, а партиципација СИЗ-а за културу Будве износи 378.000 динара.

Као што се види, други споменици ће морати да сачекају следећи период, када ће се и њима посветити потребна пажња и заштита као на пример манастир Подлаством, Старијевићи, Дуљево, Прасквица, црква Св. Ивања, Св. Тројице, подлокане зидине Старог града и још десетине споменика сакралног, етнолошког и профаног карактера.

Станко Паповић

МАРГИНАЛИЈЕ НА НАШЕ УРБАНИСТИЧКЕ ТЕМЕ

„Демократско одлучивање треба да карактерише читав процес планирања и реализације планова.

То је сасвим разумљиво кад се има на уму чињеница да план у ствари представља спој разних сужејака у друштву, чије су потребе максимално усаглашане за одређени временски период.

Раст и развој друштва, међутим, узрокују испољавање лепредвиђених или непредвидивих пољедица. Зато се јајала неотклониња, стална потреба усаглашавања разних елемената планова, како би исти могли да служе као употребљива регулација за практику. Повремене ревизије планова нијесу довољно осигуравање од могућих застрашења.

Ово казујем с убеђењем да ће се нарочито у нашој општини, с обзиром на степен њеног економског развоја, наметнути потреба за много квалитетнијим приступом урбанистичкој проблематици него што је икад радио био случај.

Ово тим прије што је постало и недовољно упућенима јасно да се ради о изванредно сложеној и значајној области, у којој си захвати подразумевају и узрокују последице.

УРБАНИСТИЧКА ПРОВЛЕМАТИКА

У будванском општини заиста има на чијем да се задржи пажња као је упитање урбанистичка проблематика. Њу тренутно карактерише:

- истрајавање давно већ теоријом и праксом превазиђене регулative генералнијим детаљним урбанистичким плановима;
- отуђа велике сметње у реализацији појединачних локација;
- значајна неусаглашеност просторних и друштвено-економских планова развоја;
- изражена социјална димензија у домену стамбене изградње;
- неодговарајућа организација и оспособљеност појединачних субјеката који узимају учешћа у области инвестиционе градње, уређења и опремања на сеља;
- анахронична, ничим правдајућа подређеност ресорних стру-

чних радника што чини да се увелико оспорава налажење пра вовремених рješenja.

РЕАЛИЗАЦИЈА ПЛНОВА

Проблеми који се најчешће јављају приликом реализације планова су:

- обрада појединачних локација рješenja, садржана у плановима, не задовољавају из разних разлога;

- неусаглашеност детаљних урбанистичких планова са генералним урбанистичким планом;

- одређивање урбанистичких парцела, односно услова за њихово уређење (услед чега су нам насеља великим дијелом не подесна за угодан живот);

- обезбеђење прилаза већ изграђеним објектима;

- одређивање грађевинских линija;

- бројни захтјеви за најразличите интервенције у плановима (брисање или уношење локација објекта, нарочито у зонама становљања, преиницијавање облика и површине парцела итд.);

- привремени објекти који „одлажу“ квалитетна rješenja.

Изведеног се лако да захтјечи да је орган управе надлежан за послове урбанизма го то онемогућен у вршњу јој функције. Прво због кадровске неопремљености (један архитект готово двије године обавља сам све послове), а онда и зато што нема одговарајућих општинских прописа који олакшавају његов дјелокруг активности. Отуда се јављају, не пријетко, штете, кашњења у благовремено привођењу земљишта намјени, непотребни скокби што узрокују ремење међуљудских односа итд.

РЕВИЗИЈА ПЛНОВА

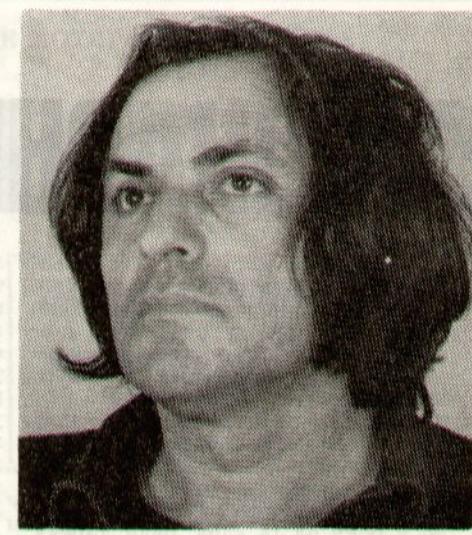
Закон обавезује скupštine друштвено-političkih заједница да повремено ревидирају своје просторне планове. Има готово дviјe годine да је истекао рок за приступање ревизији. Не улазећи у то колико су околnosti оправдавајуће за тренутно стање ствари, мора се скренuti пажња на то да овако више не смije да остане. Ревизија се прописа за израду и доношење

УСПЈЕХ У БЕОГРАДУ

Након више изложби у земљи и иностранству Јован Ивановић се појавио и у Београду. Изложбом у галерији „73“ од 20. XI до 15. XII 1977. године са 32 слике и цртежа побудио је необично велико интересовање београдске публике и пажњу угледних познавалаца ликовне умјетности — еминентних југословенских критичара.

Осврнући се посебно на Ивановићев чудан колорит један од најистакнутијих ликовних критичара у нашој земљи Миро драг Коларџиј је у свом опширном критичком приказу умјетниког стваралаштва објављеном у листу „Борба“ од 25. XII 1977. године рекао да је „...боја један од феномена светlosti и да тамо где има више светlosti има више боје, па према томе, и више осјетљивости за њу. Није, дакле, ни необично ни случајно што су велика колористичка сликарства настајала на југу, на обаламатоплих мора и блештајућем сунцу...“. Јово Ивановић је такође са југа — из Будве... из крајева где је словенска осетљивост за боју сусрећа хеленски смисао за меру и латинску склонost према чврстини форме. То је било више него довољно да покушамо да утврдимо како је тај уметник, кренувиши варљивим стазама апстракције, успео да помири вечите противречности између вероватног и могућег и да своје колористичке изливе одбрани од заводљиве лепоте класичних структура...“

Читајући ове ретке из пера доктора Коларића јасно нам је зашто су галерије из Новог Сада, Културног центра Студентског града „Вељко Влаховић“ из Београда и други жељели одмах да са

Ивановићем договоре преношење изложбе у просторе својих галерија. Међутим, како смо из разговора са Ивановићем дознали, жеља му је била да новосадску изложбу допуни новим остварењима и припреми је за мај мјесец, а у Београду жељи да се поново појави тек следеће године.

Несумњиво је да је наш суграђанин пронашао своје место међу водећим умјетницима свога стила у земљи, о чему свједоче позитивни критички осврти свих водећих имена ликовне критике објављених у неколико листова и часописа. Тиме нас је овај чудни умјетник поново увјерио у своје квалитет и довео у стање пријатне неизвjesnosti у очекивању његових нових дјела.

Бранко Недовић

ОБАВЈЕШТЕЊЕ

Читаоница Културног центра отворена од 8—13 и 16—18 часова, а суботом од 8—13 часова.

Прима следеће новине и часописе: Побједу, Политику, Приморске новине, Комунист, Просвјетни рад, Бока, Инструктор, Стварање, Овјде, Одјек, Мостови.

ОГЛАС

Млади брачни пар тражи на годину дана двособан — конфоран стан у Будви или близкој околини. Обавештења на 082/81-116.

а ради се о томе да га треба склопити динамички — револуционарно, тј. као процес. Са друге стране просторни план готова никада није био усаглашен са друштвено-економским плановим развоја. Отуда несразмерење којиме се уложено друштвеној раду у изради планова и њиховим употребљивостима, односно овима провођењем истих у животу.

Планирање и пројектовање у данашњим условима су, у ствари, примјењено истраживање руковеђено идејом хуманизма. Планер истражује природу свих људских потреба, налази и предлаже начине за њихово примјерно задовољавање.

Ово представља велику одговорност која подразумијева и одговарајући степен поверије од стране заједнице.

Погрео да се процес планирања и реализације планова одвија, прати и непрекидно усмjerava, намењен обавезу формирања стапно мобилних креативних радних група са довољно широким овлашћењима које ће решавати све односне проблеме у оквиру дугорочне, утврђене основне концепције друштвеног раста и развоја, наравно, у заједништву са заинтересованим самоуправним субјектима.

Још увијек је нападно присути тешкоћа око обезбеђења потпуно увијда урбанистичка рješenja. Ово је условљено сле-цифичношћу примјењених методологија и израде планова. Их формисаност се може повећати преко редовног школовања, разних посредника (секретара мјесних заједница ипд. или представника односних комисија итд.), јавних предавања, представљања јавног информисања итд. Просторни планови изискују и значајан степен маштавости посматрача, да би могли дочарати визију коју представљају.

Зато је још дуго било нужно да заједница остварује неке своје интересе усмјерене према будућности преко довољно стручних, добронамјерних субјеката. Што буду квалитетнији образовани и обавијештени, уто ликоје појединачни мобили више да самостално одлучују о својим материјалном окружју.

Петар Петровић

ЗА МЛАДЕ * О МЛАДИМА * МЛАДИ О СЕБИ

Творац енглеског романа

Данијел Дефо

АУТОР ПРЕКО 250 ДЈЕЛА — приповиједака, сатира, репортажа и романа — Данијел Дефо је познат као сатиричар, први писац новинарских репортажа и као творац енглеског романа. Свјетску славу доноси му је роман „Робинсон Крусо“, који је преведен на све језике свијета. Пуни наслов тог дјела гласи: „Живот и необично чудо пустоловине Робинсона Круса, морнара из Јорка, који је двадесет и осам година живио сам на ненасењеном острву крај америчке обале, близу ушћа велике ријеке Ориноко, по што је био избачен на обалу послиje бродолома, приликом којега је страдала сва посада осим њега; са повијешћу како су га најзад исто тако спасли гусари. Написао он сам Лондон, 1719“.

У низу других романа — „Мол Фландерс“, „Капетан Синглтон“, „Пуковник Чек“, „Роксана“ и „Дневник из године куге“ — Дефо је врло снажно и оригинално сликао стварни живот, пустоловине и догодовштине гусара, друштвских разбојника и крадљиваца. Читаоци су се највише одушевљавали романом о „лудом и храбром морепловцу, изумитељу свих могућих вјештина, ловцу, пољопривреднику и градитељу, највећем усамљенику свијета“, Робинсону Крусу.

Људски траг

(Одломак из романа „Робинсон Крусо“)

МОЛИМ ВАС, ЗАМИСЛИТЕ МЕ овако као што сlijedi: шубара ми бјеше велика, безоблична, од козјег крзна, чији је један дио висио позади, да ме чува од сунца и одбија кишу да ми не цури за врат, јер ништа не бјеше тако шкодљиво у овом поднећу као киша кад окваси тijело под одјећом. Кожух ми бјеше од козјег крзна са пешевима до половине бутина, а чакшире које сам направио од крзна старог јарца, са којих је дугачка длака висила до половине цјеваница, бјеху отворене на коленима. Чарапа и ципела нисам имао, али сам направио неку врсту дубоке обуће, такође веома примитивне, која је горњим дијелом обавијала ноге, а доњим дијелом личила на опанке.

Имао сам широк појас од осушене козје коже, са два кашића без прећица, који су се некако закопчавали. Умјесто мача или каме висила је тестерица и сјекирица, једна с једне, друга с друге стране. Преко рамена пребачен каиш, о који су, под лијевим пазухом, висиле двије торбице, такође од козје коже, једна за барут, друга за танад. На плетима носио сам котарицу, о рамену пушку, над главом велики ружан сунцобран од козје коже, који ми, као и пушка, бјеше потребнији од свега што сам имао при себи. Што се тиче лица, није било онако мрко какво би требало да је у човјека који нимало не пази на њега, а живи на деветнаестом степену полуторa.

Али, то је све узгряд. Јер, што се тиче мог изгледа, мало ко ме је могао видjeti, па није важно; зато о томе нећу више говорити. Тако опремљен, поћем на пут на коме останем пет-шест дана. Ишао сам дуж обале, право ка мјесту где сам први пут усидрио чамац. Доћем сувим, пречицом на исту узвишицу на којој сам био и раније. Када сам погледао крајње стијене у мору, око којих сам могао чамцием обилазити, изненадих се што море бјеше мирно и глатко, без таласића, без покрета, без икакве струје, као и на другим мјестима. То ми никако није ишло у главу, те наумим да проведем неко вријeme у посматрању, да видим да ли кретање плиме и осјеке није томе узрок. На основу тог посматрања дошао сам до закључка да треба само да водим рачуна о плими и осјеки, па ћу моћи веома лако доћи до острva.

Треба да знate да сам сада имао, могло би се рећи, дviјe плантажe на острvu. Јedna је била моja тврђавица или шатор, са зидом унапоколо, под стијенom, и са пећином, коју сам проширио у неколико одјељењa. У јedном најсuvљem и најvećem, са вратima iznad zida ili utvrđenja, to јest izvan mјesta gdje је zid spajao sa stijenom, poraćao sam velike zemljane loncе и четрнаest-petnaest velikih kotařica, od kojih је svaka mogla da primi po dvadesetak litara жита u одјečenom класу i u zrnu koје бих добио time шto бих клас истro рукama. Tu sam ostavljao i друге namiрnice.

Близу овог мог боравишta, мало даљe ka сredini oстрva i na nižem zemljiscu, bježu moje dviјe njive koje sam kako треба obrađivaо i sijaо, i koje су mi redovno donosile dviјe жетve godišnje. Kad mi je требalo više жита, имао сам још подесne zemlje u blizini. Оsim тога, имао сам poljsko imanje, sad sa dosta dobrom planatažom. Tu је био i мој лjetnjkovač ili seniča, kako сам је називао, коју сам одржавао u добrom stajnu, to јest trudio se da живи оградa око њe буде uviјek na istoj visini, a ljetnjkoviči uviјek unutra. Na tom mјestu бјеше mi i vinoigrad od koga mi је зависila zimska zaliha svog grожђa коју сам пажљivo spremao, јer to бјеше најbolja i најukusnija poslastica цјelokupne moje исхранe; ne samo најukusnija, nego i ljevkovita, zdrava, hrana i dobra za osvježenje.

Јednoga dana oko podne, kad sam ishaо da obiđem чамац, ужасно се изненадих kad спазих траг људскog bosog stopala na obali, veoma jasan u pijesku. Zaustao ka gromom pogođen...

Пред спомеником пиониру

...СТОЛИМ ПРЕД СПОМЕНИКОМ ПИОНИРУ. Јутро је — сунце својим златним зрацима обасјава његове црте лица и милије његове очи. Занесен сам — као да га гледам живог, насијаног и разиграног. Као да је још увијек, наоружан, у борбеном строју, пред непријатељским бункером. Желио бих да будем као он: одважан, присан с друговима, драг старијима и млађима од себе.

Размишљам о борби за слободу наше земље. Намећу се сама од себе нека поређења. Са петнаестак година на хиљаде дјечака и дјевојчица одавало се позиву друга Тита и већ 1941. године пошло у борбу. Кроз седам офанзива и стотине битака вођених широм домовине ковали су братство и јединство, крвљу заливали сваку стопу земље и својим гробовима граничили нашу домовину. Кидали у „ропства ланце“ и пробијали се кроз обруч сртти на Козари, Игману. Сутјесци... Њихов пут, испуњен подвигима и беспримјерним јунаштвом, служио је као примјер многобројним дјечацима, младићима и дјевојкама, припадницима свих наших народа и народности, који су, како су, дорастао за пушку, стизали на мјеста палих бораца да „славу борбе проносе“. Из њихових редова израстли су Бошко Буха, Сирогојно, Драган Ковачевић, Мишо, Перица Ивановић и многобројни хероји наше револуције.

Примјер младих бораца ослободилачког рата надахњијао је многе генерације да се за исте идеале боре. Они и нама служе као путокази: да волимо своју домовину и да је изграђујемо да би била онаква каквом су је замишљали млади, који су јој своје најљепше слове поклонили. Наша дужност је да се, као на неисцрпном врелу, напајамо херојизмом другова који су у судбиносним данима наше земље знали да нађу право место. Бићемо достојни сљедбеници великог дјела покољења за пјесму створеног ако будемо непоколебљиво слиједили ријечи друга Тита: „Морамо радити као да ће вјечно бити мир, а треба се спремати као да ће сутра бити рат!“

...Стојим пред спомеником палом пиониру. Непознати друг се смијеши — он је живот дао да рата више не буде, да наше дјетињство буде срећно.

Драган ХАЦИЋ

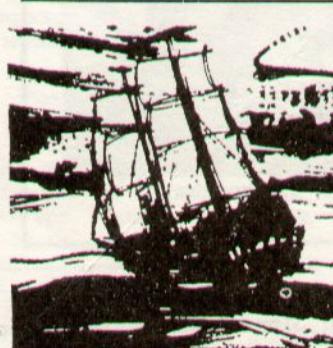
МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

Преко 50 милиона корака

У току свог живота (узимајући просек од 70 година) човјек проведе у snu око 23, a у razgovoru 13 godina. За шест godina, koliko „potroši“ na objedovanja, on pojede oke sto tona hrane, to јest oko 1250 puta више него што износи његova težina. Није bez интереса znati podatak da сamo 1% te hrane потиче из водених простора, a познато је да вода покрива 71% Zemljine površine.

Човјек без hrane може да живи више od mјeseću dana. U sovjetskoj medicini забиљежен је случај гладовања dugog 52 dana, a prema pisanju američke štampe od 117 dana! za sve to vrijeđe, жене која је гладалова пила је са воду и узимала витамине. Обично се узима да човјек може без hrane pet nedjela, bez воде pet dana, a bez vazduha pet minuta.

Човјек u просјеку направи dnevno oko 2.000, godišnje приближно sedam miliona, a u toku 70 godina око 50 miliona koraka, што значи да bi до kraja живота

ИМЕНА МОРА

БЕЛО МОРЕ на сјеверу Европе носи то име по леденим сантама и околини и сантама са сњежним покривачем која га окружује.

ЦРВЕНО МОРЕ добило је име по мноштву ситних црвених алги које пливају по њему, дајући му понекад црвену боју.

ЖУТО ИЛИ КИНЕСКО МОРЕ зове се по жутом муљу који у велиkim количинама доноси у њега Жута ријека за вријеме поплава.

ЦРНО МОРЕ није добило своје име по томе што је црно, већ по олујама, тамним облацима и бродоломима који су се на њему дешавали.

Мртво море, према неким прорачунима, садржи око 40 miliona тона соли. Док у обичној морској води има саставa 2%, соли, воде Mrтвог мора је садржи преко 27%. Њена зачрепина је тежа од човјечијег тijела, па се зато она одржава на њеној површини. Због такве концентрације соли живот у Mrтвом мору је веома оскудан, па му отуда потиче и име.

РАЗГОВОР СА ПРВИМ ЦРНОГОРСКИМ ВЕЛЕМАЈСТОРОМ

Борбеност главно оружје

◊ БОЖИДАР-ВОЊА ИВАНОВИЋ (31) ПРИПРЕМАО СЕ У ХОТЕЛУ „МАЕСТРАЛ“ ЗА ШАМПИОНАТ ЈУГОСЛАВИЈЕ КОЈИ ЈЕ ПОЧЕО У БЕОГРАДУ

СРЕЛИ смо га у „Маестралу“, док се припрема за шампионат Југославије који је почeo у Београду. Спонтано, почeo је разговор. Наравно о шаху — највећој преокупацији првог црногорског велемајстора Божидара-Воње Ивановића. Овај тридесетједногодишњи младић, апсолвент Економског факултета, већ пуне двије деценије бави се шахом. Још као дечак завојио је дрвну игру на 64 поља.

— Читao сам о шаху, а највише су ми одушевљавале партије чуvenог Аљехина. Допало ми се море комбинација које шах нуди, борбеност у игри и тако се формирао мој шаховски карактер. Иначе, у млађим годинама и игрao сам стони тенис и фудбал.

Први успјеси Божидара Ивановића, везани су за омладинска првенства Црне Горе. Три пута је био првак Републике, да би успјешну серију наставио и у сениорској конкуренцији — десет пута за редом био је првак Црне Горе. Титулу мастерског кандидата стиче на првенству Југославије у Чачком Топлицама 1968. године, а годину дана касније, такође на првенству државе, у Новом Травнику постапаје мајстор. На међународним турнирима у Пловдиву и Вуковару осваја два бала интернационалног мајстора. И најзад два турнира на којима је бриљирао — у Приштини 1974. и прошле године у Бару, где је коначно постао велемајстор — први у историји шаха Црне Горе. На оба турнира прећао је велемајсторску норму за 0,5 поена, освојивши по 10 поена укупно 20. Како нам рече, ускоро ће из штампе изашаћи његова књига „Двадесет мојих велемајсторских поена“.

Која је ваша главна карактеристика у игри, упитали смо велемајстора Ивановића?

— Када почињем партију није пресудно да ли ћу добити или изгубити, најважније је да она буде добра, борбена, са добрым комбинацијама и рјешењима. Игра ме понесе и тада уопште не мислим на резултат.

Ваш најдражији сусрет?

— Било је доста лијепих и занимљивих партија и није било лако издвајати најдраже. Но, када већ то радимо, одлучујемо се за сусрет са славним Пајлом Кересом у Сарајеву 1972. године. У тој бриљантној партији сам изгубио, али једно време сам имао добијену позицију. Доспјио сам у цјељут и искуство славног велемајстора је одлучило. То је свакако једна од мојих десет најбољих партија.

У Бару сте остварили свој сан — постали сте велемајстор. Пут до титуле није био лак?

— Рекао бих да је прошла година у мном шаховском животу изузетно важна и — богата. Учествовао сам на чине турнира — у Загребу, Врњачкој Бањи, Москви, Мађарској, на Крку, у Пловдиву, Вршцу, Жабљаку и напокон у Бару. Како се то каже, „ушао сам у форму“ и све то крунисао добрим играма и коначном побједом у Бару. Била је то и посљедња прилика да се домагнем титуле велемајстора — да нијесам био први, пропао би велемајсторски бал из Приштине и морао бих чекати сљедеће три године.

Какво је стање у црногорском шаху?

— Дugo је ова игра била запостављена у Црној Гори. Није било турнира, па наравно, многи таленти, остали су анонимни. Иначе, доста је младих који имају изванредне предиспозиције, само им треба пружити шансу да се изграђују. Јер, без рада, неће открыти ништа ново, талент оставаје само — талента.

Како сте ви видјели меч кандидата између Бориса Спаковог и Виктора Корчића?

— По игри, Корчић је сасвим заслужио побјedu. Спакови, несумњиво, један од највећих шахиста свих времена, много се бавио споредним стварима. Иначе, меч је био борбен, и то изразито, и по томе не се памти. Корчић је боље припремао за окршај, отуда је игрao боље. Обеобици биха замерио на некректоном понашању према публици и — шаху.

И на крају како сте се припремили за шампионат Југославије и што очекујете од њега?

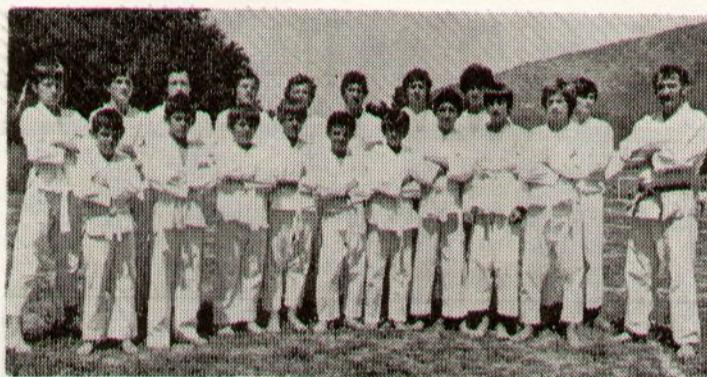
— Море ми одувјеже припремило и — кријепило. Зато сам и изабрао „Маестрал“ и тишину пред овом бураном шампионатом коме не учествовати чак 17 велемајстора и који је сигурно најачији до сада. Тежио сам више физичким припремама, него раду на шаховској плочи. Турнир ће трајати 25 дана и треба бити заиста изванредно припремљен.

У Београду очекујем жестоку борбу и надам се да ћу добро играти. Пласман, као и увијек није у првом плану, ма да би ми освајање неког од прва четири места много значило — стекао бих право на међународне турнире. Моје шансе су и велике и мале — зависи како ћу почети и у каквој ћу бити форми. Иначе, од млађих велике изгледе на успеху имају Јубојевић, Кураџића и Хулак, а од старијих добру игру очекујем од Матановића, Матуловића и Ивкова.

Разговор водио:
С. Грговић

Симултанка Божидара Ивановића

Успешан рад карате клуба

Карате клуб „Петровац“ је већ у првој години свога постојања постигао веома добре резултате. Основан је 2. априла 1977. године, на делегатском принципу и Скупштина клуба броји 30 чланова, а ту су укључене радне и друштвено-политичке организације са подручја наше општине.

Углавном су пионери и омладинци чланови клуба и имају укупно 50, а њих 20 већ имају жуте појасеве, док су тридесеторице почетнице са бијелим појасевима. Тренер Карате клуба „Петровац“ је Арменко Симо који је носилац првог појаса.

Значајне активности клуба у протеклој години биле су:

— крајем маја мјесеца 1977. године одржан је стручни семинар из карата, као и палаѓање испита за појасеве, па је за жуте појасеве са успјехом положило свих 20 чланова.

— Карате клуб „Петровац“ је 17. и 18. септембра 1977. године био домаћин и организатор IX појединачног првенства Црне

Горе у каратеу где су узели учешћа такмичари из: Титограда, Никшића, Иванграда, Цетиња и осталих градова Црне Горе. Такмичење је било веома добро организовано у чemu су нам помогле радне и друштвено-политичке организације са подручја буџанске општине.

— У времену од 18—22 децембра 1977. године одржан је стручни семинар из карата који је водио мајстор карата 2. дана Димитријевић Велибор из Ниша, а семинар је у потпуности уписан.

— Клуб је нашао на развоју и организацији ОУУР-а „Палац“, који је уступио клубу просторије хотела „Олива“ где се сада одржавају тренинзи, тако да постоје добри услови за рад.

— Посвећена је пуна пажња правилном вaspitanju и usmjeravanju mlađih članova, vodi se sa razvoju načinu na koji će učenici dobiti određene vještine i sposobnosti organizma, a kroz vaspitanje i razvijavanje ovih za razvojne potrebe organizma.

Крсто Арменко

ФК „ПЕТРОВАЦ“

Интензивне припреме

У ПАУЗИ ПРВЕНСТВА „ПЕТРОВЦУ“ ПРИСТИПИЛО НЕКОЛИКО КВАЛИГЕТНИХ ФУДБАЛАРА ИЗ ДРУГИХ КЛУБОВА ◊ ПРОЉЕЋЕ ВЕЛИКА ША НСА

Веома рано, „Петровац“ је „узео залет“ за прољећни старт. Већ петнаестог јануара на прву прозивку тренера Гардашевића јавило се 18 од 22 фудбалера који ће бити његови конкурисати за место у првом тиму.

— Са првих тренинга оправдано су изостали Бранко Вукотић, због посла, Шпиро Зеновић због повреде, као и Андрија који је болестан, док је Душко Зеновић на путу и ускоро се враћа, рекао нам је Војо Гардашевић. Радимо, веома интензивно на стицању takozvane fizikalne spremnosti. То су базичне припреме које треба да прођу сви фудбалери како би касније несметано могли да раде са лоптом. Користимо игралиште, природне стазе, а највише пространу тетрвачку плажу, која је изванредно баш за овај дуго припрема. Иначе, цијој ток припреме обавићемо у Петровцу, обзиром да клуб нема представа за пуговаче и боравак негде на страни. Уостalom и овдје постоје сви услови за добар rad.

У паузи између јесењег и пролећног дијела првенства „Петровац“ је осјетно појачао своје редове. Тиму су приступили Арочи из „Забјела“, Бакочевић из „Агрокомбината“, Кликовић из „Зете“ и Вучевић из „Забјела“. Осим њих у тим се вратио Славко Вукотић који је био прешао у цетињски Ловћен.

— Одушевљен сам радом нарочито новаљија, који су се одлично уклонили у тиму као Гардашевић. Ради се без забушавања и то ће много значити пред старт у другом дијелу првенства. Послије базичних припрема радићемо на унгаривању тима и појединих линија у

њему. До почетка првенства плашили смо одигравање од 9—11 мечева са разним екипама које ће се налазити на првомесец дуж Јадрана. То ће нам добро доћи да сагледамо могућности појединца и да створимо контуре екипе која ће се у првој употреби упуштити у нимало лаку борбу за бодове. Конкуренција је веома жестока и нико није сигуран да је место у тиму, без обзира на игре из јесење: дијела првенства. Стартујемо такорећи од нуле — дрес првотимици понижавају најбољи и најспремнији.

Умјерен и одмјерен у изјавама Војо Гардашевић, није жељио много да прича о томе што ће бити на крају првенства. Мада већ многи виде „Петровац“ у другој савезној лиги, он је врло опрезан.

— Као и увијек обећавам сајам једно — рад, категоричан је Гардашевић. Конкуренција је и изузетно јака и за прво место се подједнаким шансама конкурисати „Јединство“, „Титоград“, „Искра“, „Петровац“ и „Зета“. Истина шанса Зећана су нешто мање обзиром да су у тајни остали без тренера. Без обзира што смо јесењу трку завршили на другом месту, главни посао тек предстоји. Сваки бод биће драгоцен, а да би се они редовно сакупљали неопходна је мобилност цијelog тима, упра ве и наравно стручног штаба.

Мада је имао понуду у позицији тренера у цетињском „Ловћену“ Војо Гардашевић је остао вјеран Петровцу. Учинио је то зато што је дао чврсто обећање управи клуба на целу са првом Франчићевићем да не остави годину дана и да ће завршили посао којег је почeo прошле јесени. Према људима који је топло и срдично примњен, није се могао другачије ни појиести. Наравно, није то ни жељио, мада је понуда из Цетиња била врло примамљива.

С. Г.

ЗДРАСТВЕНО ПРОСВЕЂИВАЊЕ

НАЗЕБ

Уз хладне зимске дане најчешће сеjavља назеб. Статистике показују да само шест процената свих људи нема назеб током године. Отприлике шездесет процената има до три назеба годишње, а преко двадесет процената има током године 5 или више назеба са инфекцијама дисајних органа. У току зиме се уникатно назеба колико се то утиче толико на појаву назеба колико се то утиче толико на земљама има исто толико назеба као и у сјеверним крајевима. Међутим, изненадни падови спољашње температуре су најчешће праћени тешким назебима затим, хладан вјетар, промаја, мокра одећа и обућа, прашница и загушњице просторије. Наравно, бактерије и вируси који се преносе с човјека на човјека кашљањем и кијањем имају своју не малу улогу код назеба. Они су водеши и најважнији за настанак прехладе, а хладноћа само припрема повољан терен за настањивање и размножавање ових заразних клиза у организму.

— Клуб је нашао на развоју и организацији ОУУР-а „Палац“, који је уступио клубу просторије хотела „Олива“ где се сада одржавају тренинзи, тако да постоје добри услови за рад. — Повећана је пажња правилном вaspitanju и usmjeravanju mlađih članova, vodi se sa razvoju načina na koji će učenici dobiti određene vještine i sposobnosti organizma. Аша ученици да не дође до назеба. Потребно је повећati одбрамбене способности организма, а то се постиже прилагођавањем организма спољним зимским температурама. Боравак на сајамском изложењу ваздуху у зими је од посебне важности за очвршћавање организма и његових одбрамбених снага. Ту још спада и адекватно облачење, односно одговарајућа одећа и обућа. Правилно је одијевати се према времену, а не према годишњем добу. Много свежег ваздуха користи организма за дисање. Има истине у стаји пословици, „Чизма главу чува, шубара је квади“, јер не треба чио го утопљавати главу, а топле ноге штите од назеба. Систематским излагањем хладниоти усавршава се биолошки механизам регулисања тјелесне температуре, повећавају се имуношопске способности организма и смањују могућности разболијавања од прехладних оболења.

Просторије које се грију треба чешће провјерјати. Ако је у просторији увијек иста температура и ако је она прегрјена, организам постаје веома осетљив и лако подлежи инфекцијама. Умијавање хладног водом и